

Інформаційна довідка щодо удосконалення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття*

Анотація. В Інформаційній довідці викладено аналіз законодавчих пропозицій щодо удосконалення порядку здійснення виплати допомоги по безробіттю застрахованим особам у випадках невнесення даних про їхній страховий стаж.

Ключові слова: загальнообов'язкове державне соціальне страхування, застрахована особа, страховий стаж, допомога по безробіттю.

Вступ. Право громадян України на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі безробіття з незалежних від них обставин, передбачених законом, гарантується Конституцією. Порядок реалізації зазначеного права визначено положеннями Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (далі – Закон). Зокрема, відповідно до положень Закону право на допомогу по безробіттю мають застраховані особи, визнані в установленому порядку безробітними, страховий стаж яких протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, становить не менше ніж сім місяців за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі – Державний реєстр).

Нерідко на практиці застраховані особи, які мають право на допомогу по безробіттю, не можуть її отримати у зв'язку з відсутністю (у випадку несвоєчасного внесення або через наявність технічних чи адміністративних помилок) необхідних даних про їхній страховий стаж у Державному реєстрі.

Основна частина. Законопроект «Про внесення змін до статті 22 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» щодо забезпечення права застрахованої особи на отримання допомоги по безробіттю у випадках не внесення даних про її страховий стаж уповноваженим органом та інших порушень, що призводять до заниження страхового стажу» (реєстр. № 11528-1 від 16.09.2024) передбачено внесення змін, якими пропонується в разі невнесення / несвоєчасного внесення даних про страховий стаж застрахованих осіб, визнаних в установленому порядку безробітними, призначати допомогу по безробіттю на підставі трудової книжки та/або інших офіційних документів, що підтверджують страховий стаж таких осіб не менше семи місяців протягом дванадцяти місяців, що передували реєстрації таких осіб як безробітних. При цьому у випадку несплати або несвоєчасної сплати страхових внесків, виплата допомоги по безробіттю в повному обсязі покладається на роботодавця.

Законопроект є альтернативним до основного (реєстр. № 11528 від 28.08.2024), однак його положення передбачають механізм підтвердження умов, за яких застрахована особа матиме право на допомогу по безробіттю в належному розмірі у випадках несвоєчасного внесення інформації до картки

персоніфікованого обліку застрахованої особи або через наявність технічних чи адміністративних помилок.

Підтримуючи ідею законопроекту, вважаємо за необхідне звернути увагу на таке.

Відповідно до Закону допомога по безробіттю обчислюється на підставі даних Державного реєстру про страховий стаж застрахованих осіб, визнаних в установленому порядку безробітними, який обчислюється в місяцях у разі сплати страхових внесків. При цьому повний місяць до страхового стажу зараховується за умови, що сума сплачених страхових внесків за місяць є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок. Якщо сума сплачених страхових внесків за місяць є меншою, ніж мінімальний страховий внесок, цей період до страхового стажу зараховується як повний місяць за умови здійснення відповідної доплати. У разі, якщо зазначену доплату не було здійснено, до страхового стажу зараховується період, обчислений пропорційно сплаченому внеску.

Днем сплати єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ) відповідно до пункту 1 частини десятої статті 9 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» вважається день списання банком, небанківським надавачем платіжних послуг або центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, суми платежу з рахунку платника незалежно від часу її зарахування на рахунки податкового органу або на єдиний рахунок.

З урахуванням зазначеного, можна констатувати наявність темпорального розриву між моментом сплати страхувальником ЄСВ, моментом зарахування страховиком ЄСВ та внесенням даних про сплату страхового внеску до картки персоніфікованого обліку застрахованої особи. Таким чином, у застрахованої особи відсутня технічна можливість перевірки вчасності обліку інформації про наявність / відсутність страхового стажу. Це означає, що несвоєчасне внесення з будь-яких причин необхідної інформації до картки персоніфікованого обліку не може бути підставою для порушення права на призначення та виплату допомоги по безробіттю відповідного розміру.

Трудова книжка згідно із Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» підтверджує трудову діяльність виключно за період до 1 січня 2004 року. Тому пропозиція законопроекту про трудову книжку як документ, що підтверджує страховий стаж, створює правову колізію. Більш того, із запровадженням електронної трудової книжки визнання трудової книжки документом, що підтверджує страховий стаж після 2004 року, є недоцільним.

На нашу думку, у випадках несвоєчасного внесення інформації до картки персоніфікованого обліку застрахованої особи або через наявність технічних чи адміністративних помилок документами, що підтверджують сплату ЄСВ, а значить і страховий стаж, можуть бути: довідка про заробітну плату, довідка (інформаційні дані) від банку або небанківського надавача платіжних послуг або

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Варто звернути увагу, що положеннями Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» вже передбачено застосування фінансових санкцій до платників ЄСВ (якими, у тому числі, є роботодавці) за несплату або несвоєчасну сплату страхових внесків. Тому пропозиція законопроекту щодо покладення на роботодавця виплати допомоги по безробіттю в повному обсязі у випадку несплати або несвоєчасної сплати страхових внесків (єдиного внеску) є, на нашу думку, подвійним притягненням до відповідальності за одне й те саме правопорушення, що не корелюється з положеннями статті 61 Конституції України.

До техніко-юридичних зауважень слід віднести некоректне формулювання назви законопроекту, яка не відповідає предмету його регулювання. У законопроекті відсутні положення щодо врегулювання «... інших порушень, що призводять до зниження страхового стажу».

Висновки. Проаналізований законопроект є актуальним, його прийняття, з урахуванням зауважень, сприятиме захисту прав застрахованих осіб.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*